

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av miljöskyddslagen för sjöfarten och vissa andra lagar

Till kommunikationsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av miljöskyddslagen för sjöfarten och vissa andra lagar (RP 71/2021 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för utlåtande till kommunikationsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Laura Sarlin, kommunikationsministeriet
- regeringssekreterare Sirkku Jaakkola, miljöministeriet
- jurist Marko Nurmikolu, Finlands Kommunförbund
- verksamhetsledare Aija Kaski, Håll Skärgården Ren rf
- skyddschef, tf. verksamhetsdirektör Tapani Veistola, Finlands naturskyddsförbund rf
- utbildningschef Mirja Rosenberg, Segling och Båtsport i Finland rf
- biträdande direktör Kirsti Tarnanen-Sariola, Finlands Hamnförbund rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Pargas stad
- Rederierna i Finland rf.

Inget yttrande av

- WWF Finland.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Syftet med regeringens proposition är att genomföra det reviderade fartygsavfallsdirektivet, som förutsätter ändringar i ordnandet av avfallshanteringen för att säkerställa tillräckliga mottagningsanordningar för avfall i småbåtshamnar, fiskehamnar samt i hamnar som används av förbindelsefartyg och vattenbussar. Miljöutskottet har behandlat propositionen i enlighet med sitt behörighetsområde och vill att kommunikationsutskottet uppmärksammar följande synpunkter.

Utlåtande MiUU 11/2021 rd

Avfallshanteringen i hamnarna förbättras

Miljöutskottet konstaterar att det behövs mångsidiga metoder för att förebygga förorening och nedskräpning, men att en fungerande avfallshantering är den viktigaste metoden. Utöver avfallslagen finns bestämmelser om avfallshantering i miljöskyddslagen för sjöfarten, genom vilka den så kallade MARPOL-konventionens bestämmelser om toalettavfall och fast avfall samt fartygsavfallsdirektivet har genomförts. Enligt miljöskyddslagen för sjöfarten ska ett fartyg som besöker en finsk hamn före avresan med några undantag lämna allt fartygsgenererat avfall och lastrester i mottagningsanordningar för avfall i hamnen.

Miljöutskottet anser att regeringens proposition är mycket viktig eftersom även om merparten av nedskräpningen av haven härstammar från land orsakar också fartygs- och båttrafiken nedskräpning, och ordnandet av avfallshanteringen i hamnarna har en mycket stor betydelse. Genom förslaget till ändring av miljöskyddslagen för sjöfarten kommer upp till hundra hamnar som inte omfattas av den nuvarande regleringen att omfattas av regleringen. I fråga om småbåtshamnar utvidgas regleringen från att gälla småbåtshamnar med över 50 båtplatser till att även omfatta sådana småbåtshamnar där det finns minst 25 båtplatser. I dessa hamnar ska det i fortsättningen ordnas mottagning av visst fartygsgenererat avfall och utarbetas en avfallshanteringsplan. Det föreslås dock att små hemma-, gästbåts- och utflyktshamnar, vars besökarantal och avfallsmängder är små, ska lämnas utanför regleringen. Även stugförbindelsebryggorna lämnas utanför, om fastigheten har kommunalt ordnad avfallshantering.

För småbåtshamnarna föreslås snävare skyldigheter att ordna separat insamling. Enligt 9 kap. 4 § i förslaget till lag om ändring av miljöskyddslagen för sjöfarten ska småbåtshamnar ordna mottagning av åtminstone toalettavfall och blandat kommunalt avfall. I den föreslagna regleringen behöver småbåtshamnarna inte ta emot bioavfall eller förpackningsavfall separat. Miljöutskottet fäster kommunikationsutskottets uppmärksamhet vid att fastigheterna enligt den pågående revideringen av avfallslagen (RP 40/2021 rd) omfattas av mer omfattande krav på separat insamling av förpackningsavfall (glas, metall, plast och kartong) och bioavfall än vad som föreslås för småbåtshamnar i den föreslagna miljöskyddslagen för sjöfarten. Utskottet anser att om en småbåtshamn i fråga om hamnfunktionerna i enlighet med avfallslagen är skyldig att ordna mer omfattande separat insamling, vore det önskvärt att hamnen då också tog emot samma avfallsslag från fartygen. Möjligheten till separat insamling bör utredas senare när det har föreskrivits om det mottagningssystem som förutsätts i direktivet. Utskottet betonar att separat insamling av avfall i hamnarna också uppmuntrar sjötrafikanterna att lämna avfallet sorterat i en hamn, så att materialen kan återvinnas och användningen av naturresurser minskas. Utvecklingen av avfallshanteringsmöjligheterna leder på lång sikt också till en bättre återvinningsgrad än för närvarande när det gäller avfall från småbåtar.

Avfallshanteringsnätverket ska vara tillräckligt täckande för att båtförare och vandrare ska kunna agera ändamålsenligt. De stränder som används aktivt för rekreation är enligt utredningen de smutsigaste, och det behövs nya åtgärder för att förbättra avfallshanteringen på stränderna. Det är också viktigt med ordentliga anvisningar och råd om behandling av avfall, eftersom slumpmässiga besökare inte nödvändigtvis kan agera på samma sätt som vana båtförare. Utskottet ställer sig mycket positivt till att de skyldigheter som följer av direktivet tillämpas inte bara på havsområ-

Utlåtande MiUU 11/2021 rd

den utan också på insjöarna. Insjöarna är särskilt känsliga för de olägenheter som nedskräpning och annan avfallsbelastning orsakar.

Investeringskostnader för mottagningsanordningar

Utskottet fäster kommunikationsutskottets uppmärksamhet vid att hamnarna borde få understöd för investeringskostnader för mottagningsanordningar, eftersom kostnaderna är betydande i förhållande till aktörernas storlek. Antalet småbåtshamnar uppskattas till cirka 1 300. Uppskattningen baserar sig på uppgifter som samlats in från kommunerna om alla hamnar inom deras områden. Hur stor del av småbåtshamnarna som drivs av kommunen varierar avsevärt. I vissa kommuner upprätthålls hamntjänsterna huvudsakligen av företagare (gästhamnarna) och segelsällskap (hemmahamnar), medan vissa kommuner kan driva upp till tiotals hamnar. Antalet småbåtshamnar som drivs av privata aktörer uppskattas till åtminstone 330.

Installationskostnaderna för tömningsanordningarna för toalettavfall kan uppgå till 50 000 euro, varmed engångsinvesteringen kan vara mycket stor. Med tanke på kostnaderna är det dock av betydelse att en innehavare av en småbåtshamn enligt förslaget kan uppfylla kravet på att ordna avfallshantering genom att avtala med en annan hamninnehavare eller någon annan aktör, såsom kommunen, om användningsrätt till deras mottagningsanordningar för avfall. På så sätt krävs det inte att alla hamnar har till exempel mottagningsmöjlighet för toalettavfall om fartygen som använder hamnen kan tömma toalettavfallet i en annan nära belägen mottagningsanordning.

Med stöd av 9 kap. 4 § 4 mom. i miljöskyddslagen för sjöfarten kan innehavarna av småbåtshamnar således avvika från lagens krav genom att ordna mottagningen av avfall genom att avtala om nyttjanderätt till mottagningsanordningar i närområdet. Hamninnehavare ska tillhandahålla lättillgänglig information om sådana arrangemang och de berörda mottagningsanordningarnas läge och öppettider. Vid dimensioneringen av mottagningen av småbåtshamnens avfall ska man även beakta eventuella användare från andra småbåtshamnar och deras avfall för att mottagningsanordningarna ska räcka till för alla användares avfall. Enligt motiveringen till regeringens proposition kan man med ett närområde som avses i bestämmelsen avse till exempel kommunens område eller ett geografiskt område såsom en havsvik eller små sjöar. Det väsentliga är att båtförare har en faktisk möjlighet att använda den mottagningsanordning som avtalet omfattar. Utifrån utfrågningen av sakkunniga anser miljöutskottet att det avtal som avses i bestämmelsen bör undertecknas av vardera avtalsparten för att undvika oklarheter. Det kan vara svårt att förutse fördelningen av belastningen och kostnaderna i en situation som beskrivs ovan. För att säkerställa att mottagningsnätet fungerar i sin helhet och att kostnaderna fördelas rättvist är det viktigt att avtalsparterna vid behov kan fördela driftskostnaderna för en anordning, när till exempel avloppsvattenavgiftens storlek i olika kommuner varierar och när det också kan uppstå reparationskostnader.

Utskottet betonar att avfallshantering i skärgårdsområdena för närvarande fungerar rätt bra, men att den i stor utsträckning baserar sig på gott samarbete och ett frivilligt arrangemang. Håll Skärgården Ren rf har länge haft en särskild ställning, och föreningen samarbetar intensivt med de lokala avfallshanteringsbolagen både när det gäller avfallshantering för de fast bosatta invånarna och för sommarboende. Föreningen har också länge skött avfallshantering inom rekrea- och hamnområdena i skärgården. I samarbete med de lokala avfallshanteringsbolagen har

Utlåtande MiUU 11/2021 rd

den utmanande avfallshanteringen i skärgården kunnat skötas på ett mycket kostnadseffektivt sätt. Utskottet anser det vara bra att föreningens servicefartyg har kunnat beviljas investeringsstöd. Det är viktigt enligt utskottet att föreningens verksamhetsförutsättningar tryggas också i framtiden. Inom det stora verksamhetsområdet trafikerar det dock många fartyg, och man bör konsekvent sörja för helheten för att förhindra nedskräpning av haven och vattendragen och för att ordna avfallshanteringen av friluftsområdena i skärgården.

Behövliga investerings- och underhållsstöd föreslås i det nya förslaget till åtgärdsprogram för havsvården för åren 2022—2027. Syftet med de åtgärder som föreslås i åtgärdsprogrammet är att genom omfattande åtgärder minska den belastning från näringsämnen och skadliga ämnen som mänsklig verksamhet orsakar samt undervattensbuller, nedskräpning av havet och olycksrisker i den marina miljön. I åtgärdsprogrammet föreslås många nya åtgärder för att minska nedskräpningen. Enligt förslaget ska det för korrekt placering av mottagningsinfrastruktur utarbetas en utredning där man kartlägger båtarnas trafik för att anordningarna ska kunna placeras i sådana områden och hamnar där de betjänar så många båtförare som möjligt. Dessutom föreslås finansiering som kan användas för att främja anskaffningen av mottagningsanordningar i båthamnar, i synnerhet anskaffningen av sugtömningsanordningar för toalettavatten och slagvatten, och för att öka antalet lösningar som minskar belastningen från grävatten, såsom fler diskställen i båthamnar och naturhamnar samt byggande av tvättplatser för båtar. Med finansieringen ska det också vara möjligt att täcka kostnaderna för underhållet av anordningarna. Utskottet understöder förslagen och anser det vara viktigt att säkerställa att den föreslagna finansieringen kan genomföras.

Överföring av last mellan fartyg

I 2 a kap. i miljöskyddslagen för sjöfarten föreskrivs om överföring av oljelast mellan fartyg, det vill säga så kallade STS-operationer. STS-operationer av oljelaster är begränsade till hamnområden och särskilt utsedda områden på finska vattenområden och i Finlands ekonomiska zon. I regeringens proposition föreslås det att regleringens tillämpningsområde utvidgas så att det utöver överföring av oljelast också ska gälla överföring av andra skadliga och farliga laster mellan fartyg samt så kallad bunkring, det vill säga leverans av bränsle från ett fartyg till ett annat. Överföringarna och leverans av bränsle ska vara tillåtna endast i hamnarna och särskilt utsedda områden på finska vattenområden eller i Finlands ekonomiska zon. Utskottet stöder utvidgningen och påpekar att också vid lastning och lossning av gödselmedel släpps sådana gödselmedel ut i havet som är skadliga med tanke på övergödningen. Även om de inte har klassificerats som sådana skadliga ämnen som avses här, är det med tanke på skyddet av den marina miljön viktigt att i framtiden försöka utveckla också regleringen av överföringar av gödsellaster.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottet föreslår

att kommunikationsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande MiUU 11/2021 rd

Helsingfors 20.5.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Hannu Hoskonen cent
vice ordförande Tiina Elo gröna
medlem Petri Huru saf
medlem Mai Kivelä vänst
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Johan Kvarnström sd
medlem Sheikki Laakso saf
medlem Niina Malm sd
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Mauri Peltokangas saf
medlem Saara-Sofia Sirén saml
medlem Hussein al-Tae sd
medlem Katja Taimela sd
medlem Mari-Leena Talvitie saml
medlem Ari Torniainen cent

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.